

YTTRANDE

Linnéuniversitetets yttrande över Utbildningsdepartementets remiss: Möjlighet för universitet och högskolor att ställa krav på lämplighet som särskild behörighet för antagning till lärarutbildning. Promemoria U2020/03981/UH. 2020-06-30.

Linnéuniversitetets yttrande

Linnéuniversitetet (Lnu) delar den problembild som förslaget vilar på. Samhället riskerar att stå inför en betydande lärarbrist, och det krävs därför kraftfulla insatser för att öka attraktionsvärdet i lärarutbildningen och för att göra läraryrket mer attraktivt. Det krävs även insatser för att förbättra genomströmningen i lärarutbildningen. Lnu är däremot tveksamt till flera av de förslag som presenteras.

En förutsättning för att en lämplighetsprövning ska få en reell betydelse är att det råder konkurrens vid antagningen till lärarutbildningen. Då framstår det som tveksamt att lägga betydande resurser på att utveckla och genomföra en lämplighetsprövning, som i realiteten får en begränsad betydelse vid antagningen. Däremot är olika insatser som kan förbättra rekryteringen till lärarutbildningen ytterst angelägna. Informerande självskattningar, där potentiella sökande ges möjlighet att få inblick i vad läraryrket innebär men även att pröva sina egna förutsättningar och sin motivation för läraryrket, kan då vara betydelsefulla instrument. Ytterligare en viktig aspekt är det förslag till professionsprogram som utarbetats (SOU 2018:17) och framtida diskussioner om lämplighetsbedömning behöver ställas i relation till hur ett dylikt program kan komma att inrättas. Därmed blir det möjligt att se frågor rörande lärares yrkesskicklighet och professionella utveckling, lärarutbildning och insatser för att stärka rekrytering till lärarutbildning i ett helhetsperspektiv.

En nyligen genomförd forskningsöversikt över antagningsprocedurer som används i lärarutbildningen¹ visar på svårigheterna med att hitta tillförlitliga metoder för att kunna predicera framgång både i lärarutbildning och i arbetslivet som lärare. Läraryrket framstår som alltför komplext för att enskilda metoder ska kunna predicera framgång. Samtidigt förordas likväl i översikten att antagningen vilar på någon form av kombination av akademiska och icke-akademiska kvaliteter, även om sambanden med framgång i lärarutbildning respektive yrkesverksamhet som lärare är låga.

Om lämplighetsprövningen i en konkurrenssituation ska ges en avgörande betydelse vid antagningen av sökande till lärarutbildningen ställs det höga krav på kvaliteten i denna prövning. Lnu menar därför, att ett system där lärosätena själva kan avgöra vad som utgör lämplighet respektive hur denna lämplighet ska prövas riskerar att leda till påtagliga likvärdighets- och kvalitetsproblem. Det forskning efterfrågar är snarare en ökad grad av systematik och långsiktighet än ett system som bidrar till en

---

¹ Klassen, R.M. & Kim, L.E. (2019). Selecting teachers and prospective teachers: A meta-analysis. *Educational Research Review*, 26, s. 32–51.

ökad variation i såväl grunderna för antagning som formerna för hur sökandes förmågor bedöms.

Lnu menar, att om en prövning av lämpligheten ska göras, behöver denna innehållsligt med tanke på likvärdighet och mätsäkerhet ges en generell bestämning. Vid Linnéuniversitetets försöksverksamhet användes följande kriterier för lämplighet, vilka var baserade i forskning om lärarskicklighet².

- Kommunikativ förmåga,
- Interaktiv förmåga,
- Förmåga till självreflektion,
- Förmåga att ta en ledarroll,
- Motivation för den kommande yrkesutövningen.

I länder (såsom Danmark och Australien) där man infört lämplighetsprov i samband med antagning till lärarutbildning har lämpligheten definierats. I promemorian refereras till de danska *optagelsesamtalen*, som studerande med lägre betyg (kvot 2) ska genomgå. Där används följande kriterier för att bestämma lämplighet:

- Motivation för utbildning och yrke,
- Etisk förmåga,
- Samarbetsförmåga och personlig integritet.
- Kognitiv förmåga,
- (Muntlig) kommunikationsförmåga,
- Yrkesmässig textförståelse och texthantering.³

Lnu förordar också en mer standardiserad form av prövning. De danska antagningsproven är inspirerade av den s.k. *Multiple Mini-Intervju*-modell (MMI), som ursprungligen utvecklades vid kanadensiska hälsoutbildningar. Kriterierna ovan prövas i avgränsade fem-minuters individuella intervjusituationer, där enbart en förmåga åt gången står i fokus. I intervjuerna möter de sökande två-tre lärarutbildare på vardera två stationer.

I Australien har man standardiserat lämplighetsprövningen inför antagning till lärarutbildningen genom generella lämplighetskriterier samt genom att använda videosekvenser och ett system där de sökande genomför antagningsproven via datorer.⁴

Särskilda antagningsprov används i Danmark alltså bara för sökande med lägre betyg från behörighetsgivande utbildning (kvot 2). I remissen ges bilden av att det är en generell prövning av de sökande som avses. Det är också i kategorin sökande med lägre antagningspoäng som man upplevt att motivationen för lärarutbildningen

---

² Gerrevall, P. & Fonseca, L. (2018). Lämplighetsbedömning inför antagning till lärarutbildning – Linnéuniversitetets försöksverksamhet. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1209292/FULLTEXT01.pdf>

³ Uddannelse- og forskningsministeriet (2016). Evaluering af optagelsessamtaler på læreruddannelsen – optaget 2015. <http://ufm.dk/publikationer/2016/rapport-om-evaluering-af-optagelsessamtaler-pa-laer Ruddannelsen> ^[2016-09-21]

⁴ <https://takecasper.com>

ökat. Generellt har man däremot inte upplevt att avhoppsfrekvensen förändrats genom de nya antagningskraven. Att prövningen fokuserar sökande med lägre antagningspoäng kan sannolikt vara en mer fruktbar distinktion än den mellan olika typer av lärarprogram, vilket föreslås i remissen.

Lnu menar följaktligen att den begränsning som föreslås, dvs. att begränsa prövningen inför antagning till lärarutbildning som påbörjas på grundnivå, framstår som svårförståelig. Förhållandet vilar på antagandet att en person som söker till en lärarutbildning på avancerad nivå är äldre och har redan studerat eller arbetat. Erfarenhet av akademiska studier behöver dock inte alls innebära att man har ”förmåga att tillgodogöra sig utbildningsmoment som har direkt anknytning till kommande yrkesutövning”, vilket lämplighetsprövningen ska visa. Av tradition har däremot det svenska högskoleprovet ansetts ge en god prediktion av studenters akademiska förmåga. Att införa lämplighetsprövning endast för en kategori lärarprogram men inte för andra skulle även leda till en än större diskrepans mellan olika vägar till samma examen, ett förhållande som redan idag framstår som problematiskt.

Resurser för en eventuell prövning föreslås tillskapas genom en omfördelning av lärosätenas resurser, där Lärarutbildningskonventet skulle kunna ha en samordnande roll. Lnu menar emellertid att en kvalificerad lämplighetsprövning som uppfyller nödvändiga krav på mätsäkerhet kräver ordentliga utvecklingsmedel och en kontinuerlig avsättning av driftsmedel.

Försöksverksamheterna vid Lnu och Stiftelsen Högskolan i Jönköping avslutades 2018. I UHRs utvärdering fokuserades främst samband mellan resultat på lämplighetsprövning och resultat på kurser i utbildningen. Eftersom försöksverksamheten avslutades (långt) före de aktuella studenternas examen finns möjligheter att utöka datamaterialet med resultat från senare kurser i utbildningen.

Sammanfattningsvis menar Linnéuniversitetet:

- Så länge det inte föreligger konkurrens till lärarutbildningen framstår lämplighetsprövning inför antagningen som en tveksam användning av befintliga resurser.
- Ökade insatser behöver göras för att öka attraktionsvärdet för läraryrket och lärarutbildning.
- Informerande självskattningar kan vara betydelsefulla instrument för att få fler sökande till lärarutbildningen men även ge potentiella sökande möjlighet att pröva sina förutsättningar för yrket. Sådana och andra tänkbara insatser behöver ställas i relation till diskussionen om inrättande av ett professionsprogram för lärare.
- Ska lämplighetsprövning införas som en del av antagningen till lärarutbildningen, behöver de innehållsliga grunderna för vad som avses med lämplighet bestämmas förordningsmässigt.
- Formerna för en lämplighetsprövning behöver även standardiseras för att säkerställa kvalitet i prövningen och likvärdiga förutsättningar för sökande oavsett vilket lärosäte och program som är aktuellt.
- Att begränsa lämplighetsprövning till lärarprogram som påbörjas på grundnivå framstår som svårförståeligt med tanke på de kvaliteter som ska prövas.

- Ska lämplighetsbedömning införas som ett inslag i antagningen till lärarutbildningen behöver särskilda resurser anslås såväl till utveckling av proven som till drift och uppföljning.
- Studentresultat från senare del av utbildningen för den studentgrupp som ingick i försöksverksamheten med lämplighetsprövning finns nu att tillgå för ett eventuellt utökat datamaterial.